25. Коротков Н.Д. Неотомизм – философия псевдорационализма. – К., 1986. – С. 36.

26. Мусина Н.А. Проблема "интеграции" науки и философии в современном томизме // Философские науки. – 1971. – № 4. – С. 75.

27. Новая философская энциклопедия. В 4-х томах. – М., 2001. – Т. 2. – С. 389.

28. Попович М.В. Діалог культур і раціональність // Історія філософії: Досвід теоретичної саморефлексії. – К., 1998. – С. 9.

29. Радеев Р. Критика современного неотомизма. – М., 1975. – С. 205.

30. Сковорода Г.С. Сочинения. – В 2-х т. – М., 1961. – Т. 2. – С. 19 – 20.

31. Сковорода Г.С. Сочинения. – В 2-х т. – С. 507.

32. Скотний В.Г. Раціональне та ірраціональне в науці й освіті. – К. – Дрогобич, 2003. – С. 189.

33. Современная буржуазная философия. – М., 1978. – С. 417.

34. Современная буржуазная философия. – М., 1998. – С. 243 – 244.

35. Современная буржуазная философия. – С. 246 – 247.

36. Там само. – С. 151.

37. Современная буржуазная философия. – С. 51.

38. Стокяло В.А. Критика неотомістського принципу гармонії віри і розуму// Філософська думка. – 1974. – № 1. – С. 110.

39. Творения Блаженного Августина. – К., 1901. – С. 132.

40. Уайтхед А.Н. Релігія и наука. – М., 1993. – С. 15.

41. Там само. – С. 540 – 541.

42. Там само. – С. 15.

43. Там само. – С. 337.

44. Там само. – С. 252.

45. Ушкалов Л.В., Марченко О.М. Нариси з філософії Григорія Сковороди. – Харків, 1993. – С. 35.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2010

УДК 371.13

Валентина Титаренко, *доктор педагогічних наук, доцент,*
декан факультету технологій та дизайну,
завідувач кафедри теорії та методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ

У статті досліджується проблема залучення особистості до різних видів творчої діяльності, котра не тільки є необхідною умовою її художньо-естетичного виховання, але й важливим чинником формування її загальної та професійної культури.

Ключові слова: *декоративно-прикладна творчість, філософи, педагоги, культура, творча індивідуальність.*

В статье исследуется проблема привлечения личности к разным видам творческой деятельности, которая не только является необходимым условием ее художественно-эстетического воспитания, но и важным фактором формирования ее общей и профессиональной культуры.

Ключевые слова: *декоративно-прикладное творчество, философы, педагоги, культура, творческая индивидуальность.*

In the article the problem of bringing in of personality is investigated to the different types of creative activity which not only is a necessary condition her artistically aesthetic education but also by the important factor of forming of her general and professional culture.

Key words: *the decoratively-applied creation, philosophers, teachers, culture, creative individuality.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку професійно-педагогічна освіта потребує кардинального оновлення, введення нових педагогічних професій, вдосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки інженерно-педагогічних працівників.

У Національній доктрині розвитку освіти, проекті Концепції розвитку професійно-технічної освіти в Україні, Державній програмі "Вчитель" та інших державних нормативно-правових документах у галузі освіти зазначається, що саме на педагогів професійного навчання нині покладається важлива місія підготовки кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, які відповідають вимогам технологічного розвитку галузей економіки, а також мають високий рівень творчої ініціативи та художньо-естетичної культури. Тому від самих інженерно-педагогічних працівників вимагається нині володіння комплексом спеціальних та психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, сформованість методологічного мислення, висока

© В. Титаренко, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

загальна і професійна культура, розвиненість спеціальних здібностей та професійно значущих якостей особистості тощо.

Важливим чинником гуманізації сучасної професійно-педагогічної освіти є декоративно-прикладна творчість, яка сприяє ціннісному осмисленню фахових знань майбутніх педагогів професійного навчання. Декоративно-прикладна творчість має значні потенційні можливості щодо використання у навчально-виховному процесі шляхом впровадження її до змісту суспільно-гуманітарних, психолого-педагогічних та спеціальних навчальних дисциплін.

Декоративно-прикладна творчість є ефективним засобом формування особистості. Вона сприяє розвитку в людини спеціальних здібностей, смаку та естетичного досвіду, ціннісних орієнтацій [3, 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Залучення особистості до різних видів творчої діяльності визнається сьогодні вченими І.А. Зязюном, В.О. Кудіним, Л.Т. Левчук, Д.С. Лихачовим, О.П. Рудницькою, О.М. Отич не тільки необхідною умовою її художньо-естетичного виховання, але й важливим чинником формування її загальної та професійної культури.

Виклад основного матеріалу. Такий підхід не є новим в історії педагогіки. Вплив творчості на особистість був доведений ще філософами античної доби. У творах Платона, Аристотеля, Сократа та інших мислителів Стародавньої Греції обґрунтована естетична категорія, що розумілася ними як гармонія прекрасного й морального, єдність усіх найкращих якостей людини.

Ідеалом класичної античної доби була особистість художньо-культурного типу, а зміст навчання і виховання підростаючого покоління у Стародавній Греції мав яскраво виражений мистецький характер.

Філософи-педагоги у художній формі втілювали ідеї, які мали засвоїти учні під час навчання. Так, сократівські бесіди, діалоги, дискусії використовувалися для розуміння і запам'ятовування учнями навчального матеріалу.

Давньогрецькі філософи, орієнтуючись на художньо-культурний виховний ідеал, зокрема, Платон вважав, що звучання дорійського ладу забезпечує розквіт держави, а звучання ентузіастичного фрігійського ладу є небажаним, бо він вселяє у душі людей сум'яття й паніку.

Залежно від історичної епохи та пануючої філософської й освітньої парадигми радикально змінювалося розуміння впливу творчості на розвиток особистості: від забезпечення єдності фізичної та духовної краси людини в античні часи, гармонії її з Божественним духом у Середньовіччя, злагодженості функціонування механізмів тіла і душі "людини-машини" у добу Просвітництва – до всебічного і гармонійного розвитку особистості у XX столітті.

Ідеал гармонійної особистості художньо-культурного типу знову набуває актуальності у сучасному постіндустріальному суспільстві. Це відбувається внаслідок зміни соціальних пріоритетів, утвердження нового вектора суспільного розвитку, а отже, й нового підходу до формування особистості: від людини освіченої – до людини культурної, носія загальнолюдських і національних цінностей.

Академік І.А. Зязюн зазначає, що особиста культура професіонала стає у сучасному виробництві основоположним фактором зростання продуктивності праці, підвищення її ефективності та якості. "Сучасному виробництву необхідні виробники-особистості з обширом світогляду, з багатою структурою потреб, з розвиненою уявою, з постійним прагненням до самовдосконалення не лише фахового, але й загальнокультурного" [1, 10].

Творчість, як втілення краси і гармонії, є важливим чинником розвитку особистості професіонала, оскільки людина, вихована в оточенні мистецтва, сама стає гармонійною і несе цю красу й гармонію в світ, у якому живе й працює. Вона створює навколо себе своєрідне естетичне поле, що виявляється в естетиці її побуту, у гармонійності її зовнішнього вигляду, у красі її вчинків, у якості продуктів її праці, у високому, мистецькому (за І.А. Зязюном – артистичному) рівні її професійної діяльності.

Збагачуючи естетичний досвід людини, творчість прищеплює їй естетичний смак, виховує в неї почуття міри, навчає її розмежовувати сутність понять "модно" і "красиво" тощо. Все це надзвичайно необхідно при підготовці майбутніх інженерів-педагогів на факультеті технологій та дизайну. Знання фахівцем законів колористики та композиції допоможе йому у створенні власного позитивного ділового іміджу; сприятливо позначиться на пошукові ним вірного дизайнерського вирішення інтер'єру приміщення, в якому він працює чи живе; зумовить привабливий зовнішній вигляд продукції, яку він випускає не вбереться у аксесуари, які не поєднуються між собою, ніколи не придбає "кітч".

Нині постіндустріальне суспільство прагне змінити свої освітні пріоритети, і протиставити технократичному підходу гуманістичний, аксіологічний та культурологічний, які об'єднують освітній процес навколо людини і спрямовують його на залучення особистості до національних і

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

загальнолюдських гуманістичних цінностей, які закладені у культурі.

Включення молодих людей у творчу діяльність відволікає їх від правопорушень, спрямовує їхню енергію у безпечне русло. Таким чином знижується соціальна напруга проблеми девіантної й адиктивної поведінки молоді у сучасному суспільстві. Одним із заходів, які проводяться на факультеті є активна діяльність театру мод, який функціонує вже багато років. Лише у цьому році творчі роботи студентів, естетично довершені зразки сучасного джинсового одягу демонструвались багато разів (Києві, Харкові, Полтаві).

Захопившись певним видом мистецької творчості: виконанням брейк-дансу, грою на гітарі, бально-спортивними чи народними танцями, молоді люди вже не "блукають" по вулиці у пошуках пригод, а знаходять нові сфери творчого самовираження, стають активними учасниками молодіжних рухів та об'єднань, розширюють коло знайомств, беруть участь у цікавих і корисних справах.

Важливим результатом використання творчості у формуванні та розвитку особистості професіонала є те, що, засвоюючи навички сприймання різних художніх творів, заглиблюючись у способи їх створення, він удосконалює свої індивідуальні особистісні якості.

І хоча педагога професійного навчання готують передусім, як спеціаліста у певній виробничій галузі (технологія, легка та текстильна промисловості), він, окрім якостей особистості, необхідних для здійснення цієї професійної діяльності (наприклад: хороший зір, уважність, посидючість, точність і швидкість рухів – для майстрів швейного та трикотажного виробництва; зосередженість, стійкість уваги, практичне мислення, розвинена пам'ять на еталони кольору та його відтінків) повинен мати розвинені педагогічні якості (любов до дітей, спостережливість, оптимізм, розподілення уваги, тактовність), а також володіти сукупністю психологічних індивідуальних якостей, які забезпечать успішність його майбутньої професійної діяльності.

Узагальнення результатів вивчення наукової, методичної та мистецтвознавчої літератури, а також історичного досвіду використання мистецтва у розвитку особистості дозволяє визначити основні напрями впровадження його до системи неперервної професійно-педагогічної освіти з метою підвищення ефективності формування особистісних якостей педагога професійного навчання.

Одні з цих якостей (темперамент, когнітивний стиль, емоційна лабільність та ін.) виступають як зумовлюючі високих або низьких результатів діяльності, інші – як активаційні, стимулюючі якості, що формують певний стиль та організацію діяльності (зосередженість уваги, відповідальність тощо), треті – як безпосередньо регулюючі і детермінуючі характер конкретних дій, їх нормативні чи помилкові прояви (сприймання інформації, прийняття рішень, психомоторику та ін.).

Основними з цих напрямів є естетизація професійної підготовки майбутніх спеціалістів та створення її естетичного поля, що дає можливість:

- зумовлювати позитивну емоційну почуттєвість студентів;
- загострювати їхню емоційну пам'ять;
- сприяти якнайповнішому розкриттю й реалізації їхнього творчого потенціалу;
- опановувати їм уміннями ефективного розв'язання виробничих проблем;
- виробляти в них навички гармонізації й упорядкування професійних та особистісних стосунків;
- викликати радість від добре зробленої роботи і зміцнювати прагнення особистості завжди виконувати її на найвищому професійному рівні, який можна назвати мистецтвом [2, 18].

Виховні можливості мистецтва високо оцінені видатними мислителями й педагогами минулого і сучасності, що дозволило їм створити унікальні педагогічні теорії й освітні системи.

Проблемам гуманізації освіти присвятили свої праці вчені України, близького й далекого зарубіжжя – Г.О. Балл, Г.П. Васянович, С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало, Г.М. Падалка, В.В. Рибалка, О.П. Рудницька та ін.

Сьогодні соціальному замовленню суспільства відповідає такий педагог, який не лише має високий рівень професійної компетентності та майстерності педагогічної діяльності, а й прагне і вміє перетворити останню на творчий процес, партнерську взаємодію суб'єктів освіти, у якій максимально повно розкривається і самореалізується як особистість учня чи студента, так і особистість самого педагога, і у якій виявляється, формується та розвивається їхня творча індивідуальність.

Висока місія формування нового покоління професіоналів, – високоосвічених та інтелігентних, здатних майстерно і творчо виконувати доручену їм справу – покладається нині на інженерно-педагогічних працівників. Але виховати таких фахівців педагоги професійного навчання зможуть лише за умови, якщо самі будуть інтелігентними,

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

неповторними особистостями з яскраво вираженою творчою індивідуальністю, адже, як зазначав К.Д. Ушинський: "У вихованні усе повинно ґрунтуватися на особистості вихователя ... Лише особистість може впливати на розвиток і визначення особистості, лише характером можна сформувати характер" [4, 27].

У зв'язку із цим, головним завданням освіти, на думку Н.Є. Миропольської, є виявлення і розвиток творчої індивідуальності особистості як відмінності її від інших, так само неповторних і унікальних особистостей.

Чим більш яскравою є індивідуальність педагога, тим більш гармонійно у ньому поєднуються професіоналізм та духовна культура, тим своєрідніше він сприймає, оцінює й перетворює оточуючу дійсність і тим більш цікавим він стає для своїх вихованців. Завдяки цьому він володіє значно більшими можливостями впливу на розвиток їхньої особистості.

Але, як свідчить досвід педагогів-новаторів, майстрів педагогічної справи, творча індивідуальність вчителя виявляється не лише у засвоєнні ним накопиченої людством культури розвиткові на цій основі індивідуальної духовної культури. Вона знаходить свій прояв, передусім, в активній перетворювальній діяльності педагога, у процесах його особистого вибору й особистого внеску, у повній його самовіддачі своїй педагогічній праці.

Уперше в Україні про необхідність використання мистецтва, творчості у професійному розвиткові особистості заявив у своїх наукових працях академік АПН України, доктор філософських наук, професор І.А. Зязюн, який зазначав, що у сучасному виробництві основоположним фактором зростання продуктивності праці, її ефективності та якості стає особиста культура робітника. Цю ідею підтримала і розвинула у своїх працях доктор педагогічних наук, професор О.П. Рудницька, яка стала фундатором вітчизняної мистецької освіти. Вона обстоювала думку щодо необхідності використання у професійній педагогіці багатющого дидактичного і виховного потенціалу мистецтва (за її визначенням – "педагогіки мистецтва") з метою формування професійно значущих якостей особистості фахівця.

Висновки. Отже, важливим завданням художньо-естетичної підготовки майбутніх учителів є умова віднайти, розпізнати і запалити творчу іскорку в кожному студентові, пробудити в нього бажання до творчості у своїй майбутній професійній діяльності.

1. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навч. посібник. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – С. 10.

2. Отич О.М. Мистецтво у змісті професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання. – Полтава: Інтерграфіка, 2005. – С. 18.

3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навч. посібник. – К., 2002. – С. 8.

4. Ушинский К.Д. Статьи в "Журнале для воспитания". – Собр. соч. – М.-Л., 1948. – Т. 2. – С. 27.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

Світлина. *Міжнародної науково-практичної конференції 28 – 30 жовтня 2010 року (Становлення і розвиток ентодизайну: український та європейський досвід)*

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com